{¢lb9 !!.¸Σ C!w{q 9C¢9w{Yh[9
5lt[hahtD!±9T
{YwlC¢{twhD{±!b{Y9[lDI959w

Yha lD9bH

- 5la9b{lhb9wll¢-Yhat9b{9w959 ¦bD9{
C¦bY¢lhb9[[9Σ {YwlC¢{twhD[lD9
C,w5lDI959w

±l! ¦bl±9w{l¢¸ /h[[9D9
59/9a.9w нлмн
±9W[959wY I9[[9 .¦b5D!!w5 {±9b5{9b

ɛAt lære er at famle
i mørket, blind og stum,
at sprænge eller samle
sit eget verdensrum,
at vække det, der sover,
og gøre tanken fri,
at se en himmel over
hver drøm, man lever i.ɛ

Halfdan Rasmussen

INDHOLDSFORTEGNELSE

AT SE EN HIMMEL OVER HVER DRØM MAN LEVER I. 3

DEN UNGE SKRIFTBRUGER I VIDENSSAMFUNDET. 5

DIMENSIONER I DE UNGES SKRIFTSPROGLIGE FÆRDIGHEDER? 6

NYE DIMENSIONER 7
AFKODNING 8
SPROGFORSTÅELSE 9
MENTALT 10

NÅR AFKODNINGEN FOREGÅR MED COMPUTEREN 11

FORSTÅELSESSTRATEGIER, ORD- OG GENREKENDSKAB 13

ORDKENDSKAB 13
GENREKENDSKAB 13
LÆSEFORSTÅELSESSTRATEGIER 14

DET ER DIG, DER SKAL GØRE DET! 15

TÆNKEMÅDE 15
DELTAGELSE 16

AFRUNDING 17

BIBLIOGRAFI 19

BILAG 21

AT SE EN HIMMEL OVER HVER DRØM MAN LEVER I.

"Har I fået læst romanen færdig?" spørger jeg klassens 9 elever. "Ja", de nikker alle sammen bekræftende. "Det er flot kæmpet" tænker jeg. Men så tilføjer Emil: "men jeg kan ingenting huske af den!".

Jeg arbejder på Farsø Efterskole, en efterskole for normaltbegavede elever i læse- stavevanskeligheder. Vi fører, som udgangspunkt, alle elever til afgangsprøver og har ret entydigt taget stilling til it-kompensation. Vi prøver, i samarbejde med eleverne, at finde kompenserende strategier på alle de områder, hvor de har funktionel gavn af det. En ungdomsuddannelse står for døren og de skal kunne fungere i en skriftsproglig verden. De har ikke længere tid til at øve sig i læsning og stavning. Med computeren opstår muligheden for at bruge mere energi på andre aspekter af læring end afkodning og skrivning. Det er med afsæt i den prioritering, at jeg skriver denne artikel.

Der findes mange tests til at finde ud af, hvad der kan være ¢∃ı·fΰé◊ h∃ ŘŜ fleste af vore elever har været udsat for rigtigt mange. Men ønsket om at fokusere på den funktionelle skriftlighed, efterlader os uden mange værktøjer at arbejde med. Hvad er vigtigst at kunne når man læser med kompensation? Denne artikel beskæftiger sig ikke med årsagen til vanskelighederne, men med forudsætningerne for succes på den videre færd i videnssamfundet. Jeg har ikke kunnet finde materiale, der giver et bud på, hvilke aspekter, der er vigtigst. Og det er dermed med en vis ydmyghed, at jeg giver et bud på, hvilke elementer, der kunne være i fokus.

Jeg ønsker at fremsætte og argumentere for et bud på, hvilke dimensioner af skriftsproglighede, der er relevant i evaluering af funktionelle skriftsproglige kompetencer hos, og med, unge, IT-kompenserede elever i læse- og/eller skrivevanskeligheder.

Dimensionerne skal efterfølgende udmøntes i et materiale, der kan være et pædagogisk redskab i arbejdet med eleven. Det skal bruges som udgangspunkt for samtaler, der afdækker elevens potentialer, indenfor forskellige dimensioner af literacy [1]. Det er ligeledes mit ønske, at det kan vise, hvad næste trin kan være, således, at udviklingen konkretiseres for eleven.

---

[1] Nationalt Videnscenter for Læsning definerer begrebet *literacy* således: ¢Begrebet literacy er en forståelsesramme og en indfaldsvinkel til læsning. Med literacy-tænkningen ses skriftsprogstilegnelsen som en socialiseringsproces, der sker i samspil med politiske, sociale, kulturelle og økonomiske forhold. ¢bŜΰ2LJ ă2ŎλI·fλăŜℕλyƎăLJℕ2ŎŜăăŜy ŜN ʌ ŦƲ]dză ʌ ŘŜyyŜ I·ℕΰΰλ]Ŝƒ 2Ǝ ¿ŜƎ (fodnote fortsat)

tDŽKfŜ 2Ǝ tDŽKfŜ ʎyűŴ2ŘdzÕŜŴŜ dzŘúŴèʅʅŜyŜ éŜYLJ2øŜŴYŜyűé 2Ǝ éŴŜŎ2ØŜŴè Det er gode begreber til at beskrive det menneskesyn jeg ønsker udtrykt i materialet éwŜŎ2ØŜŴèé er den i mennesket nedlagte evne til at hele; Det er muligt at forandre situationen for det enkelte menneske gennem dialog og refleksion sådan, at han igen kan fungere uden at føle sig begrænset af sin vanskelighed.

é9YLJ2øŜŴYŜyűé õŜăʅŴʎØŜ Ŝy myndiggørelse af eleven igennem handling og med udgangspunktet i den enkeltes ønsker og drømme.[2] Læreren er den turguide, der kender vejen, fælderne, bjergene og de smukke udsigtspunkter. Opgaven er at hjælpe eleven gennem forandringer frem mod sit mål.[3]

Jeg lægger ud med at tegne et billede af tiden og et funktionelt læsebegreb. [4] Inspirationen til at tage udgangspunkt i dimensioner af skriftsproglighed kommer fra Lundberg[5]. Derfor ser jeg først lidt nærmere på hans valg af dimensioner. Fokus i hans materiale er på læseudvikling og er primært henvendt til indskolingen. Mit er på literacy og materialet henvender sig til unge, som, trods mange års skolegang, ikke formår at læse og skrive alderssvarende.

For at have noget at holde de to materialer op imod, indfører jeg Elbros figur: *Vigtige færdigheder i læsning*[6] og argumenterer for mine valg i vægtningen mellem afkodning og forståelse. Derefter følger en gennemgang af dimensionerne, i min version med henvisninger til deres berettigelse i forhold til de unge.

---

bruger derfor literacy som en samlebetegnelse for mængden af skriftsprogfʎƎŜ ŦdzyʅűʎƧyŜftŜ ŦŋŴŘʎƎKŜŘŜŴ¢é

[2] Swalander, 2012, s. 183, 185-186

[3] Pøhler & Pøhler, 2009, s. 12-13

[4] Elbro, 2007, s. 27

[5] Lundberg & Herrlin, 2005

[6] Elbro, 2007, s. 39